

EU og virkninger for folkestyret

Af Trine Skei Grande, Stortingsrepræsentant,
parlamentarisk leder i partiet Venstre

Jeg vil ikke komme med nogle spådomme, men snakke om folkestyret som *princip*, om hvad der truer folkestyret i dag og om, hvad der er særligt ved den nordiske folkestyretstradition. Og jeg vil indlede med et digt af Andre Bjerke – på rigsmål, siden det nu er et fælles nordisk møde. (Digtet står aftrykt her til højre.)

Hvis du slår ordet *demokrati* op i et leksikon står der “folkestyre”, og der står “flertalsmagt”. (Leksikonet sagde også, som en kuriositet, at demokratiet blev opfundet i Hellas, men at Hellas ikke var et ægte demokrati, siden slaver ikke havde stemmeret. Man fik ikke et ordentligt demokrati før i 1700-tallet. Vi andre siger at det ikke blev ordentligt før for 100 år siden, da kvinder fik stemmeret.)

Forudsætningerne for folkestyre kan deles i to:

1: kundskabsrige og engagerede borgere. Det må samfundet arbejde for hele tiden. Demokrati vindes ikke en gang for alle. Man må kæmpe for det hele tiden.

2: borgerrettighederne: Lighed for loven, ytrings- og trykkefrihed, forenings- og forsamlingsfrihed og offentlighed og åbenhed. Også alle disse rettigheder trues dagligt.

I forhold til temaet om EU og folkestyret må man spørge: hvilke af disse principper er der lagt vægt på i EU's konvent og nye grundlov?

For mig har en hovedindvending imod EU altid været, at det er et pro-

jekt for eliten. Det er fascinerende, når mange nationer sidder ved ét bord og skal blive enige.

Den fascination gælder jo også, når vi sætter os sammen i de nordiske lande. Men når der ikke ligger noget folkeligt engagement bag, kan en sådan fascination ikke alene være drivkraft. For det kommer også an på, hvilken type *deltagelse*, fascinationen er baseret på.

Churchill understregede, at demokrati *ikke* betyder at flertallet har magten men at mindretallet har noget at sige.

I Norge i dag har vi en stærk bølge af populisme, der tilbyder enkle løsninger på problemerne; løsninger, der kan præsenteres på TV på 25 sekunder. Populismen fører os til at se på *rettighedsdemokratiet*.

Rettighedsdemokratiet

Rettigheder lyder så kønt. Men problemet er, at *rettighedsdemokrati* kan undergrave folkestyret – hvis vi sidder på Stortinget og laver love og bare sikrer, at alle folk bliver udstyret med et personnummer ved fødslen og

Kjerringa mot strømmen
I denne tid da frihet aktes lite,
Kan det for nordmenn være godt å vite

At vi har fostret her på hjemlig mark
En frihetshelgen, større enn Jeanne d'Arc.

Hun var av dem, hvis nese det er ben i,
For hun var født prinsipielt uenig.

Hun har – fordi hun var så vrang og vrien –
Fått evig liv i folkepoesien.

Og sjelden var en dame som fikk plass i
Et eventyr så eventyrlig trassig!

Hun lot seg ikke engang overmanne
Da hun ble holdt med hodet under vannet.

Da var det bare stemmen vannet kvalte.
For hun stak hånden opp. Og hånden talte!

To fingre dannet klippende en saks.
Så drev hun opp mot strømmen som en laks.

Og *over* fossen lå hun samme aften
I suveren protest mot tyngdekraften!

Hun holdt på sitt. Hun var den bedre del
Av det vi kaller Norges folkesjel.

Hun er vår adel. Hun er frihetsdrømmen
Hvis norske navn er: Kjerringa mot strømmen.

Hun er av dem jeg gjerne skulle kenne.
Det beste i oss er i slekt med henne.

går ud i livet med en advokat.

Jeg mødte en gammel dame, der havde fået stillet en medicinsk diagnose og kom til Hjælpemiddelcentralen. Der var ufatteligt mange hjælpemidler, og hun fortalte, at hun kunne fylde hele sin entré med apparater og hjælpemidler. Men så tilføjede hun: “Men der er ingen, der gør det, jeg har mest lyst til at få hjælp til: at få pudset mine vinduer!”.

Vi ser, at “rettigheds-samfundet” ødelægger mulighederne for, at man *lokalt* sætter sig rundt om et bord og diskuterer: “hvad er den bedste løsning for os?” Hvis man laver et rettighedsdemokrati set fra Berlusconi's synsvinkel, er det sikkert og vist at det ikke passer den gamle dame i Oslo – fordi vi ikke klarer at finde gode lokale løsninger. For mig er det et kæmpe problem i Norge. Og det at få et *overnationalt rettigheds-system* giver skræmmende perspektiver.

Politikerens rolle – matematik eller politik?

I et folkestyre er politikerens rolle vældig vigtig – og den undergår vældige ændringer. Det virker af og til som om politikerne først og fremmest skal underholde os; som om det ikke er så vigtigt at svare ordentligt, men er vigtigere at svare morsomt. Det at stå frem som *leder* forsvinder ud af politikerrollen. Der er stadig flere politikere i Norge, der synes at det bliver dummere og dummere at diskutere norsk EU-medlemskab – fordi det er for vanskeligt for en politiker at tale om. Det bliver sværere at se *konsekvenser og virkninger* af de vedtagelser, der gøres. Et par eksempler: I Norge påvirkes renten af den politik, en regering til enhver tid fører. En regering kan væltes, hvis den ikke får renten under kontrol. Men hvis nu renten fastsættes i en centralbank i Tyskland? Hvad så med de virkninger, folk kan påvirke og de konsekvenser, man mærker i sin hverdag?

I Norge har vi en sygehusreform, der gør sygehuse til en slags koncern, som man bare kan drive og som politikere ikke behøver vide noget om. For det drejer sig om matematik, ikke om politik.

Vi får stadig større afstand mellem det, politikerne virkelig har magt over, og det, befolkningen synes en

politiker burde have magt over. Der ved svækkes folkestyret og magten bliver mere og mere centraliseret. Det rendyrkede alternativ til folkestyret, det effektive diktatur, er dog ikke at foretrække. Så vi må hellere godtage, at folkestyret er ganske ineffektivt – og at det en gang imellem skaber forskelle mellem folk – fordi folk ønsker og opfører sig forskelligt.

Nordens rolle

Jeg var til en konference i Polen om EU's udvidelse, hvor en EU-minister fra et af ansøgerlandene sagde, at Norden havde haft en langt større indflydelse, end man ville tro – og at den indflydelse havde ført til større åbenhed. Er Norden da specielt i måden at organisere folkestyret på? I Norden har vi haft en familiestruktur, der er helt anderledes end den, vi finder i både Øst- og Sydeuropa. Vi har et indtryk af, at vi før i tiden også havde større familier her. Men det er lidt forkert. Norske, svenske, finske og danske familier har mindet meget om Emils familie i Lönneberg. Sådan har det været siden middelalderen. Der har været mor, far og børn og nogle tjenestefolk, der var der for at tjene penge nok til at købe deres egen gård, når de gifter sig. Og så er der "gamle Maria", en kone, der ikke kan klare sig selv længere, men som alle tager et ansvar for.

Det har påvirket vores måde at leve og organisere livet på. Vi har aldrig haft de store familier. Det kan gerne være, at tre generationer har boet på samme gård. Men bedsteforældrene har haft egen indgang. Når vi har haft små familier – kernefamilier – siden middelalderen her i Norden, har det ført til, at vores sociale sikkerhed er blevet opbygget på en egen måde. Vi har haft nogle rundt om os, som vi har været nødt til at invitere til barnedåb, konfirmation, bryllup og begravelse. Men hvis din gård brændte, har de været forpligtede til at hjælpe dig med at bygge den op igen. Og i hvert fald i Trøndelag er du tvunget til at invitere dem til fest til gengæld. Det har været den nordiske forsikringsordning – som har påvirket hele vores organisationsstruktur. Mens man i England ser mange frivillige organisationer baseret på veldædighed, har frivillige organisationer i Norden været

baseret på selvorganisering. Det har igen ført til, at vores demokrati er bygget op på en anden måde. Vi har f.eks. et system med høringer, hvor organisationer og interesserede parter bliver hørt, som er helt anderledes end den sydeuropæiske lobbystruktur. Den svenske journalist Emily von Sydow har skrevet en bog, "Da Luther kom til Bruxelles", om Sveriges første år i EU, der på en morsom måde beskriver dette kultursammenstød.

Og det er fordi familiestruktur, organisationsstruktur og måden at organisere folkestyret på har været anderledes her. Derfor har de tre nordiske EU-lande haft åbenhed at bidrage med i det system. Men man må stadig forny folkestyret ved at bygge strukturer, der passer til nye udfordringer.

Globaliseringen

Globaliseringen er en udfordring. Så tænker man på internet og mobiltelefon og SMS – eller på folkeforflytninger. Men også tidligere i historien har der været folkevandringer. Min påstand er, at globaliseringen kan symboliseres med én eneste ting: I dag kan man for 2 kroner fragte 1 kg. laks jorden rundt. For mig som socialliberal er spørgsmålet, hvad det betyder for demokratiet. Når man kan flytte varer så billigt, hvor lav bliver arbejdskraftens værdi så? Hvordan sikrer man arbejdernes menneskerettigheder, hvordan kan domstole sikre mod organiseret kriminalitet? Hvordan kan man få dette internationale regime til at styre borgernes retsværn og bygge på demokrati? Skal man begynde med de spørgsmål og med retssystemet, eller med (harmonisering af) stikkontakter? Hvilke ting skal man tage fat på, når man skal opbygge en international dagsorden for det, der virkelig er globaliseringens udfordring? EU, som vi opfatter det i dag, tager sig ikke meget af disse aspekter.

Som afsluttende kommentar til nogle folks fascination af at bare sidde med ved "det store bord", hvor f.eks. EU-lande når til enighed, uanset hvad de beslutter, vil jeg igen citere Andre Bjerke og hans digt "De voksnes fest", aftrykt her på siden.

Hva var det som foregikk

På de voksnes fest? ...

Fra stuen nedenunder

Steg der latter opp

Som bobler fra et havdyp,

Steg og brast

Mot ditt vannspeil av lysvåken taushet.

Fra dypet dernede

Klinket og sang det,

Surret det gåtefullt

Likesom fra kvernen

Som maler på havsens bunn! ...

Din fangetid er endt.

Du er selv kommet ned i stuen, ...

Nu vet du hva som skjer

På de voksnes fest.

Nu vet du at havets hemmelige verden

Ikke er vunnet, men tapt.

Det var ikke de der nede som levet

I det du hørte fra dypet dengang.

I *deg* var festen, konkylien og havfruen,

I *deg* var kvernen

Som maler på havsens bunn!